

Mszyce (Aphidinea) występujące w różnych zaroślach śródpolnych*

Aphids (*Aphidinea*) occurring in various midfield copses

Na terenie Zespołu Nadwiślańskich Parków Krajobrazowych w woj. bydgoskim oznaczono zgrupowania mszyc w czterech wybranych typach zarośli śródpolnych. Badaniami objęto: zakrzewienia z dużą ilością drzew w miejscowości Grabówko, powierzchnię zakrzewioną z niewielką ilością roślinności zielnej w Grucznie, typową miedzę o dużej powierzchni roślin zielnych z krzewami w Topolinku i miedzę w Chrystkowie z bujną i wyrównaną roślinnością zielną z pojedynczymi drzewami i krzewami.

Mszyce odławiano do pułapek Moericka oraz prowadzono obserwacje kolonii mszyc na roślinach w badanych zaroślach.

W Grabówku odłowiono 9 gatunków mszyc z rodziny *Aphididae*. Dominującym gatunkiem w tym stanowisku był w *Phorodon humuli* (SCHRK.). Ponadto stwierdzono kolonie *Microlophium evansi* (TEOB.) na pokrzywie zwyczajnej, *Aphis sambuci* L. na bzie czarnym i *Brachycaudus lychnidis* L. na bniecu białym.

W siedlisku w Grucznie stwierdzono 14 gatunków z rodziny *Aphididae*. Dominującym gatunkiem był tutaj również *P. humuli*. Ponadto w tym stanowisku obserwowano *M. evansi* na pokrzywie zwyczajnej, *A. sambuci* na bzie czarnym i *B. lychnidis* na bniecu białym.

Na obszarze miedzy w Topolinku odłowiono 14 gatunków mszyc z rodziny *Aphididae*. Podobnie jak w dwóch poprzednio omawianych zaroślach dominował *P. humuli*. Ponadto licznie reprezentowane były gatunki *Ropalosiphum padi* (L.), *Aphis fabae* SCOP. i *Dysaphis crataegi* (KALT.). Notowano ponadto kolonie mszyc na trzcinnie pospolitej oraz *M. evansi* na pokrzywie zwyczajnej.

W stanowisku w Chrystkowie odłowiono 10 gatunków mszyc z rodziny *Aphididae*. W tym siedlisku również dominował *P. humuli* oraz subdominantem była *Cavariella aegopodii* (SCOP.), pozostałe gatunki były nieliczne.

W badanych zaroślach śródpolnych w pułapkach dominowały mszyce, które są zaliczane do szkodników roślin uprawnych. Gatunki mszyc żerujące na roślinach w tych siedliskach nie stanowiły zagrożenia dla upraw, były natomiast bazą pokarmową dla wielu pożytecznych owadów.

Janina BENNEWICZ, Bydgoszcz
Ewa KRASICKA-KORCZYŃSKA, Bydgoszcz
Tadeusz BARCZAK, Bydgoszcz
Grzegorz KACZOROWSKI, Bydgoszcz

Entomofagi śródpolnych zbiorowisk trawiastych i zbóż

Entomophages of midfield grassland associations and cereal fields

W 1995–97 przeprowadzono badania nad stosunkami jakościowymi i ilościowymi w grupie entomofagów występujących w śródpolnych zbiorowiskach trawiastych oraz podjęto próbę oceny powiązań niektórych gatunków tam występujących z uprawami zbożowymi.

Badania prowadzono na utorze, miedzy i łące na terenie rolnym w Łomiankach (okolice Warszawy).

* Temat częściowo zrealizowany w ramach Grantu KBN Nr 6 P04F 052 11

Ustalono występowanie parazytoidów z rzędu *Hymenoptera* i drapieżnych owadów z rzędów *Coleoptera*, *Neuroptera*, *Diptera* i *Heteroptera* oraz pajaków (*Aranea*). Liczebność poszczególnych grup entomofagów wykazywała znaczną zmienność w przeciągu sezonu wegetacyjnego i była różna w różnych latach.

Najliczniej były reprezentowane parazytoidy (*Hym.*: *Terebrantia*), biedronki (*Col.*: *Coccinellidae*) i pająki (*Aranea*). Bogactwo gatunkowe niektórych zgrupowań owadów drapieżnych i parazytoidów było większe na miedzy niż w innych zbiorowiskach trawiastych. Szereg gatunków biedronek, drapieżnych pluskwiaków i parazytoidów występowało regularnie zarówno w seminaturalnych zbiorowiskach trawiastych jak i na uprawach zbożowych. Obecność miedz, ugorów i łąk w sąsiedztwie pól uprawnych może przyczyniać się do utrzymania wysokiej różnorodności gatunkowej agroekosystemu, jak też do utrzymania względnej stabilności układów entomofag – fitofag.

Teresa BILEWICZ-PAWIŃSKA, Dziekanów Leśny k. Warszawy
Małgorzata PANKANIN-FRANCZYK, Dziekanów Leśny k. Warszawy

Wysychanie torfowisk sfagnowych a występowanie larw ważek (*Odonata*): obserwacje z Lasów Janowskich (Polska południowo-wschodnia)

Drying out of *Sphagnum* fens and the occurrence of dragonfly larvae (*Odonata*): observations from Lasy Janowskie (SE Poland)

Wysychanie torfowisk stanowi poważne zagrożenie dla zasiedlających je hydrobiontów. Praca przedstawia dane o wpływie tego zjawiska na występowanie larw ważek na torfowiskach sfagnowych (sensu MIELEWCZYK, 1969), zebrane w trakcie prowadzonych w latach 1995–97 badań nad ważkami Lasów Janowskich. Fauna torfowisk nie wysychających była bardziej zróżnicowana – tak pod względem liczby gatunków larw (9–22 na jednym stanowisku, łącznie 25), jak zróżnicowania zespołu gatunków wyrażonego wskaźnikiem PIE – probability of interspecific encounters (0,81–0,89). Reprezentowane były, z wyjątkiem *Nehalennia speciosa*, wszystkie występujące na niżu Polski tyrfobionty i tyrfofile. Stanowiły one łącznie 46,2–61,2 % materiału zebranego na poszczególnych stanowiskach.

Efektom niestabilności stosunków wodnych było zubożenie fauny: z torfowisk wysychających wykazano larwy tylko 8 gatunków ważek (1–4 na stanowisko), przy PIE 0,00–0,43. O występowaniu i składzie fauny decydowała długość utrzymywania się wody. Aby larwy mogły się rozwinąć, musiała ona utrzymać się co najmniej do początku czerwca. Na obiekcie wysychającym w czerwcu stwierdzano tylko *Somatochlora arctica*. Na obiektach wysychających w lipcu występował zespół gatunków z rodzajów *Lestes* i *Sympetrum*, przy wyraźnej dominacji *Sympetrum danae* (ok. 40%).

W nietypowym hydrologicznie roku 1997, gdy na wszystkich obiektach woda utrzymała się przez cały rok, fauna torfowisk zwykle wysychających ulegała szybkim przemianom. Do końca sezonu stwierdzono na nich 8 nowych gatunków (*Coenagrion hastulatum*, *C. lunulatum*, *C. puella*, *Aeshna cyanea*, *Libellula quadrimaculata*, *Leucorrhinia dubia*, *L. pectoralis*, *L. rubicunda*). Moment pojawienia się larw świadczy, że jaja zostały złożone wiosną tego samego roku. Dowodzi to dużej skali indywidualnych migracji imagines, także gatunków tor-